

Waardig in drie dimensies

Sommige mensen moeten zich de billen laten wassen en de trein in laten sjouwen, en stralen desondanks een en al waardigheid uit. Hoe krijgen ze dat voor elkaar? En wat is dat eigenlijk, waardigheid?

Dat is een vraag die ook de Zwitserse schrijver en filosoof Peter Bieri bezighoudt. Bieri (hier beter bekend als Pascal Mercier, schrijver van *Nachttrein naar Lissabon*) presenteert waardigheid als essentieel element van een goed mensenleven. En heeft zichzelf ten doel gesteld om 'de intuïtieve inhoud van de ervaring van waardigheid uitputtend beschrijven'.

Dat uitputtende is hem goed gelukt. In dit dikke boek schotelt Bieri ons een rijk buffet voor van allerlei 'levensvormen' waarin waardigheid opduikt, dan wel node gemist wordt. Daarbij zijn volgens hem drie 'dimensies' in het geding: hoe gaan anderen met mij om, hoe ga ik om met anderen, hoe ga ik om met mezelf. En daarbinnen verkent hij weer allerlei deelaspecten, zoals zelfstandigheid, intimiteit, waarachtigheid, zelfrespect, morele integriteit - noem maar een groot woord en Bieri verbindt het met waardigheid. En dat alles uit eigen keuken. Nergens gaat Bieri in discussie met andere denkers; hij volgt louter zijn eigen neus, en illustreert zijn gedachtegang met voorbeelden uit zijn eigen leven of uit de wereldliteratuur. Soms ook neemt hij zijn toevlucht tot nogal gekunstelde dialogen tussen een verzonnen echtpaar, Sara en Bernhard.

De vragen die Bieri opwerpt, zijn belangwekkend genoeg. Is het een teken van waardigheid om hulp te zoeken van een therapeut? Waarom is het onwaardig om jezelf vast te bijten in onbeduidende ruzies? Wanneer wordt het onwaardig om veroudering te blijven tegengaan? En wat is eigenlijk waardig sterven: regie houden over het zelfbeeld dat je een leven lang hebt gekoesterd, of je overgeven aan het natuurlijke proces waarbij ook aftakeling hoort?

Je kunt niets anders dan respect hebben voor de ernst en ijver waarmee Bieri te werk gaat. Hij reikt eindeloos veel thema's aan die je naar hartenlust kunt aanvullen met eigen ervaringen. Dat maakt dit boek in zekere zin ideaal voor een leesclub; boeiende avonden verzekerd. Als zelfstandig werk wil het echter maar niet tot leven komen. Deels ligt dat aan de ietwat plechtige stijl van schrijven. Bezwaarlijker nog is het feit dat Bieri maar *blijft* inventariseren. Je hoopt dat hij nu eindelijk eens wat langer stil blijft staan bij één situatie en die uitdiept tot het punt waar het ook voor hem gaat wringen. Maar nee, als Bieri tevreden is met zijn formuleringen, hopt hij naar het volgende deelonderwerp. Kritische kruisverbanden tussen zijn eigen bevindingen legt hij niet.

Een voorbeeld. 'Als je in Amsterdam over een bepaalde gracht loopt, sta je ineens voor etalages waarin vrouwen zich in pikante lingerie te koop aanbieden', schrijft Bieri. Zijn conclusie is snel bereikt: 'Als lustobject in een etalage te zitten – dat is in strijd met de waardigheid (...)'. Nu vind ook ik prostitutie een ongemakkelijk verschijnsel. Maar sommige prostituees zeggen dat zij behoeftige mannen van dienst zijn onder hun zakelijke voorwaarden, en dat zij er daarbij prima in slagen hun innerlijke waardigheid te behouden. Is dat compleet onvoorstelbaar? Hoewel Bieri een paar hoofdstukken later een grote boom opzet over innerlijke waardigheid, stelt hij zichzelf die vraag niet. Hij weet al wat hij denkt over prostituees - en hoeft dus niet te weten hoe prostituees denken. Deze aanpak maakt dat de echte, levende dilemma's en ongemakkelijkheden uit het boek wegsijpelen ten koste van zijn geretoucheerde verhaaltjes. Erg verrassend is het daarom niet wat Bieri hier te zeggen heeft - en eigenlijk ook niet zo diepgaand.

Marjan Slob

Peter Bieri, Een manier van leven. Over de vele vormen van menselijke waardigheid. Vertaald door Hans Driessen. Wereldbibliotheek, 384 pagina's; € 29,95.

Gepubliceerd in de Volkskrant, 11 april 2015, © Marjan Slob